„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 8. У Новом Саду у петак 13. (25.) јануара 1884. ГОДИНА XIX.

ПОСЛЕ ОДГАЂАЊА САБОРА ТРОЈЕДНИЧКОГ.

Нови бан одржао је задану реч.

Није сабор распустио — он га је само одгодио. Није шија, него врат. У томе се састоји данас сва политичка мудрост нових државника. Пронаћи згодну реч, какав згодан израз, помоћу којега ће се извући из ћор-буџака, куда су их довеле неприлике, које су сами створили, помоћу којега ће уштрбити основним законом зајемчана права народна, уста запушити органима народним, да умукну жеље и захтеви земље и народа, које би се иначе испунити морале — у томе се налази данас сва вештина оних снага, које је зао удес отачаства на чело његове управе поставио.

Празна експериментисања и ништа више — јест празна експериментисања то је све и сва, у чему нам се до сад приказа делање човека, који је владу своју наступио са значајном изреком: да хоће ред и рад. У уставној држави има реда само онда, кад сви органи њезини под заштитом закона врше функцију своју — онда може бити и рада, такова рада, који ће земљи и народу од користи бити, јер ће жељама и потребама њиховим одговарати. Но данашњим државницима не треба оваки ред. Ред, што га они требају, изискује, да се сабор одгоди, да се уставно делање највишег органа народног онемогући. По томе се даје лако предвидити и какова су рада жељни они људи, који од оваких мера не презају. Рад тај мора се битно разликовати од оног, што га је народно заступништво хтело да врши, и то је довољно, да нам разјасни данашњу ситуацију у Троједници.

При свем том не можемо, а да се овом приликом не осврнемо на узроке, који су владу на овај преки чин приволеле.

О овим узроцима дало се до сад много што-шта чути. Неки га налазе у саблазнима, које је странка права у саборници и ван ње инсценирала, неки хоће да га нађу у увреди банове личности и његовог достојанства, опет други у предлогу једног посланика, који је захтевао, да се изнесу сабору на увиђење списи, који се односе на истицање незаконитих грбова.

Не поричемо, да је влада у свима овим појавама могла наћи повољног спољашњег повода, али и само повода, да првобитну намеру своју, одгађање сабора, у дело приведе — но узрок овоме чину њезином лежи по нашем не меродавном мнењу много дубље. Ми смо ову намеру њену обележили као првобитну, као такову, која је већ при наименовању новога бана постојала, и зато, што је то тако, што је нови бан — као што то „Пешти Напло“ отворено признаје — рескрипт за одгађање сабора већ при уласку своме у Загреб у џепу имао, није узрок одгоди могао лежати у догађајима, који су тек по сазиву сабора, дакле тек касније наступили.

Прави узрок одгађању сабора лежи у томе, што је у очима угарске владе још и ова и овака већина троједничког сабора, какова је „народна странка“ сувише независна, сувише патријотична, или како би се официјозуси изразили, сувише упорна према оним, „благодатним“ намерама, које угарска влада према Троједници гаји.

Она је искључила Старчевића у два маха из саборских седница, она је реквировала војену силу против насртаја стеклишких, али није уједно настала била и за тим, да се пооштри „lex Starcsevicsiana“, како би се сваки опозицијонар, који би се усудио, да мнењу већине буде противан, могао одмах из саборнице за навек искључити. Она дакле не беше довољно ригорозна према елементима, који траже самосталну Троједницу.

Она је даље била спремна, да се са Србима што пре како тако изравна, а ово такођер није годило влади угарској. Изравнање, које је „народна странка“ са српским клубом планирала, и ако српски народ не би потпуно задовољило, и ако према томе не би још потпуну унутрашњу консолидацију у Троједници произвело, оно би свакако у њему врло значајно примицање на путу к овој консолидацији лежало. Но г. Тиси не треба ова консолидација, којом би се Троједница од мађарске превласти најпређе еманциповала; зато му не треба ни искрена поравнања између ова два братска племена. Његово је начело у том погледу divide et impera, а о то начело огрешила би се она већина, која би оваким поравнањем извукла, као што рецепт Кошутов гласи: „српски мађ из руку мађарских.“ Ваљало ју је дакле и због тог кући послати.

Но преко свега огрешила се већина тиме, што је пуна добре воље била, да вотира ма и онакову адресу, какову је само хиперлојално перо г. Мишкатовића умело да напише. Ово је у очима угарске владе била права повреда велике мађарске државне мисли. Нацрт ове адресе, какав је год био, фактично је набројао све важније случајеве, у којима је повређена автономија Троједне Краљевине, коју зајемчава основни закон, санкцијонисан Њег. Величанством. Према овакој адреси не би могла круна остати равнодушна, као што би остала према простом закључку протоколарном, који не би поднесен био њојзи, него би сахрањен био у саборску архиву, да сачињава ту интересантан податак историчком градиву. Адреса би дошла круни до знања, а Њег. Величанство задахнуто је и сувише уставним осећајем, а да се не би очинском љубављу заинтересовало за превећ важне ствари, на које би се адреса односила. Са висине престола имала би да се изрече највиша пресуда, да ли је неповређена остала она граница, коју санкцијонисани закони између угарске и хрватске државне мисли, између делокруга угарске владе и автономног права Троједне Краљевине повлаче. Није тешко погодити, како би ова највиша пресуда испасти могла. Само онај, који се ње боји, али не ће да јој се поклони, имао је узрока, да јој се уклони.

Ово су без сумње најглавнији узроци, који су угарску владу приволели, да експериментише са одгодом сабора. Према томе није тешко погодити ни то, шта ће сада наступити.

Официјозна гласила угарске владе нису пропустила, да новоме бану даду разне савете на пут у Троједницу. Међу овима био је један, који се за цело ни за длаку није разликовао од оног, што га је од г. министра-председника добио. Ако се с већином саборском владати даде, гласио је тај савет, ти владај с њоме — не буде ли се дало то, ти пренеси акцију владе из саборнице у народ. Просто српски и хрватски значи то, гледај да задобијеш већину саборску за наше намере, не узмогнеш ли, пошљи је кући, па гледај да задобијеш сам народ. Ми се и не сумњамо, да ће нови бан сада свом снагом око овог задњег задатка настојати. Од свију странака, које у Троједници постоје, не годи ни једна угарској влади, јер ни једна не ће да допусти, да је Троједница то исто, што ма која друга жупанија уже Угарске. Ваља дакле створити нову странку, која ће то допустити хтети, или боље рећи, ваља „из мертвих ваздвигнути“ покојну унијонистичку странку, којој се сав програм састојао у томе, да личне интересе својих чланова доведе у склад са интересима велике мађарске државне мисли, што је да богме много лакше, него жртвовати себе и свој интерес за добро отачаства и народа. Да би ово новоме бану само тако за руком пошло, ако му за руком пође, да народ, да бираче за себе задобије, то се по себи разуме. У томе ће се дакле и главан рад његов од сада састојати. У овоме раду имаће да опроба снагу своју, да оправда, ако узможе, поверење г. Тисе, које га је круни предложило. Овај сабор тешко да ће више Загреба видити. Индемнитет је истина само за шест месеци вотиран, но наћи ће се експедијенс, да се и до августа без сабора провуче. Тиса је у експедијенсима врло богат. Међутим ће повереник његов учинити, што је могуће, па можда и оно, што би за другога било не могуће. Какова уплива уме влада да врши на предрадњу, од које у многоме избори земаљски зависе, то је довољно познато. Но рад данашње владе не ће се ограничити само на то. У Троједници је одиста и судска и политичко-административна управа зла, да гора бити не може. Ми се не сумњамо, да ће ово бити главно поље, на коме ће нови бан до мерита према народу, а преко ових до популаритета хтети да дође. Народ као маса не разуме се много у велеважним принципима више политике и њиховој великој значајности, која обухвата векове и генерације. Он, маса народа, и у погледу невоља и у погледу успеха рачуна само с оним, што види, што, тако рећи, опипати може. Бојазан од велике мађарске државне мисли није у његовим очима тако страшна, као бојазн од егзекутора. Појам самосталности државне не ће га тако занети моћи, као праведно правосуђе и успешна управа у појединим случајевима. Тиме рачуна угарска влада и њен повереник. Panem et circenses, гласаће од сад лозинка њихова. И једног и другог добиће народ доста, али по цену унијонистичке партије, другим речима, по цену своје државне самосталности. Множини појединих личности биће добро, а ове ће бити довољне, да патријотички инстинкт у народу угуше.

Овако се данас рачунати мисли. Рачун овај не би био лош, да угарска влада није с њим с једне стране одоцнила, а с друге преухитрила. Задоцнила се, у колико рачуна само са инстинктом, а не и са самосвешћу народном; преухитрила је, у колико је с ума сметла, да је пашовање унијонистичке странке народу у Троједници још сувише живо у памети, а да би га по цену тренутних бенефиција, које би тек само поједине личности искусиле, повратити хтео. Још малерозније изгледа ово предузеће, кад помислимо и на оног трећег фактора, чија је реч у оваковом питању, као што је ово, које се сад међу Угарском и Троједницом решава, најмеродавнија, а који је ту своју реч одгодио, у истини само одгодио, дотле, док се и последњи експерименти не изјалове.

Ово је данашња ситуација у Троједници. Какови би положај требао према њој српски народ у Троједници да заузме, о томе ћемо такођер своју проговорити.

Политички преглед.

У задњем броју јавили смо, да је министар Тиса у Беч отпутовао. Путовање Тисино у Беч доводи се у свезу с догађајима у Троједници и горњој кући сабора угарског. Тиса је одмах по доласку своме у Беч примљен од цар-краља у нарочитој аудијенцији, за тим је конферисао још са Калнокијем, Калајем и секционим предстојником Сеђењијем. Сутра дан је Тиса поново био код цара на аудијенцији. О резултату ових аудијенција јавља „Буд. Кор.“: Предлози Тисини постигли су потпуно одобрење крунино. Нунцијум горње куће у ства-

ЛИСТАК.

ГОДИНЕ 1843.
МИТРОПОЛИТ ЈОСИФ РАЈАЧИЋ — У ПОЖУНУ НА САБОРУ МАЂАРСКОМ.

(ДВА ПИСМА*) И ОДОМАК ТРЕЋЕГ.)

I.
Писмо Павла племића Трифунца митрополиту Јосифу Рајачићу.

Високопреосвјашчењејши Г. А(рхи)Еп(иско)п, понизњејше, но и сердечњејше високопочитајеми Г(оспо)д(и)не, прави Архипастирју!

Јучерашњи јавни листови разнесоше у сав свет Вашим красноречивим устма речену свету и велику истину, — истину, која од столетија притиснута до очајанија дошла бјаше; истину, коју једанпут дигнуту, Горе и Дубраве разносити морају; — истину која ће јединога међу садашњима Архипастирја славити од рода на род, утјешити мало и велико; вјечите, славне, благословене принети плоде; истину напоследку, која сједину Вашу оберучним светим благословом Отца Небесног, и восклицанијем благодарности свију нас милиона тако увјенчати мора, као што ни једном смртном овог вјека догодило се није. —

Није ми предмет, није ми пут и воља у далшаја велике славе Ваше упуштати се: овакова дјела рука на срцу свом, а са сузом задовољства к Творцу управљено око више награђује, него читав свет; за велику обаче признајем дужност, као прави рода син понизњејше овом приликом поклонити се Вашему Високопреосвјашченству, и из дубљине душе моје топљејше благодарити Вам. Што сам убо рода ради игдар мислио, желио, изгледао и тражио: све ми се на једаред представи у бесједи Вашој, нити је у њој мудрост мања од јуначког духа, нити начин и путност мања од правичног разлога; а љубав и ревност тако је велика, да ју надвисити од сад неможе нико ни до века.

Бог наш нека Вам јоште сто година и ону непреривну срећу у свачему дарује, коју сте таковим духом о нама свима јавно заслужили. Увјерен сам, да нисам један, који овако мислим, но паче да нема ни једног, који овако мислио, овако Вас благосиљао неби. А в прочем допустите ми, као правом Отцу народном с оним презјелним високопочитанијем пољубити Вам свету десницу, с којим остајем до последњег издиханија, Вашег Високопреосвјашченства у Будиму 25-ог Септембр. п. р. 1843.

понизњејши и слуга и син
Павел Трифунац с. р.
Мађар. придворне коморе Секретар, Шомођске, Неоградске и други Међа присједатељ.

II.
Одговор на то митрополита Јосифа Рајачића.

Ваше Благородије, Високопочитајеми Господине и мили Родољубче!

Ваше препочитајемо писмо од 13. (25.) овога данас сам исправно примио. — Да никакве друге за моје мале у земаљском Сабору труде не би имао награде, била би ми довољна награда Ваше ово, из силнога Родољубија источника извирајуће писмо. — Промислом Божјим и вољом драгога нашега народа и милости царском на чело Народа и Цркве постављен, за најсветију дужност моју држим, истину говорити и народу нашем све моје и силе и имјеније, и душу и живот жертвовати. Из ове крјепке непоколебиме воље истекло је оно, што се Вашем Благородију допада, и истјецаће, ако Бог да! свагда томе подобно. — Љубав к роду отворила ми је уста, — љубав к роду шаптала ми је у уво, шта рећи треба; љубав к роду улила ми је у срце храброст, рећи пред целим царством оно, што Народ боли, што га пече, што му је неправо, и што му треба. Из ове гореће у мојим прсима љубави говорићу ја свагда, и свагда тако, и веће и вруће. И ако такав силни, и громогласни одзив у Народу нађем, какав сам у Вашем благородном срцу нашао, благо Народу! благо мени! то ће бити моја највећа радост, моја најкраснија и најбогатија награда. — Народ је наш био заспао, и ево већ 150 година лежао је у дубоком сну. Није ли требало већ једанпут га пробудити? А коме то боље и више пристоји, него ономе, који народу предстоји? Пробудивши своје, пробудићемо и сосједе, који су се радовали, да ми тако тврдо спавамо и никаква знака живота од себе недајемо. — Ја надежду тврду на Бога полажем, да ће Срби наши и браћа Власи мене са свом снагом у общем напредку подупирати, и да ћемо сложно радећи у сва права наши Сограждана дјејствително ступити, и од сваке рђе отрести се. Дај Боже само здравље, слогу и тврду непоколебиму вољу!!!

Желећи да дух Ваш све наше јединовјерне задане, налазим велику сладост и задовољство Вас високопочитајеми, срдечно цјеливати, и звати се Вашег Благородија у Пожуну 16. (28.) Септ. 1843.

искрени почитатељ
Јосиф Рајачић с. р.
АЕпк и митрополит.

*) Писма ова, старим правописом писана, саопштавамо, ради лакшег читања — препису јотовским. Ур.

ри предлога о браку између чивута и хришћана доћи ће по свршетку буџетске расправе на дневни ред посланичке куће; ако би се буџеттка расправа и сувише отегла, онда ће нунцијум бити изнешен пре расправе буџета министарства финансија. Пошто је под садањим околностима сасма неопортуно, да се нунцијум не измењен горњој кући врати, то ће влада посланичкој кући предложити, да се предлог о браку између хришћана и чивута за сада скине са дневног реда саборског.“ У истој ствари јавља „Уг. Пошта:“ Министар Тиса поднео је њег. велич. извештај о положају у Троједници и станишту владином прама закључку већине горње куће сабора угарског и владалац је одобрио акцију министрову. Законски предлог о браку између хришћана и чивута повуће се по свој прилици натраг, но владина странка још се није сложила у начину, како дотични поднесак владин да се напусти.“ — Тиса је дакле у Бечу — поново насео. Доказ је томе закључено скидање законског предлога о браку између хришћана и чивута с дневног реда посланичке куће. Тешко је замислити, да је некадањи тигар дебрецински тога ради у Беч путовао, да тамошње меродавне кругове извести о намери мађарске владе, да поменути предлог натраг повуче. Вероватније звони, да је Тиса у ствари овог предлога против горње куће саборске помоћи у Бечу тражио и да је — није добио. Овоме, разуме се да је морао сљедовати закључак о повлачењу предлога владиног, јер — Тиси неће се доле са црвене фотеље. Наседање Тисино потврђују и младочески „Нар. Листи“ који јављају, да цар-краљ министру председнику мађарском није хтео дозволу издати за поднашање зак. предлога о реорганизацији горње куће сабора угарског.

„Агр. Цајт.“ донела је у своме броју од 9. (21.) тек. мес. вест, да је **српски самостални клуб** био закључио троједничком сабору овај предлог за одлуку поднети: §. 1. Народ српски што у Троједници живи чини с народом хрватцким један политички народ краљевине Хрватске и Славоније тако, да се народу српскоме овим законом зајемчава његова индивидуалност у погледу народности, вероисповеди и автономне наставе у смислу штатута српског црквено-народног сабора од године 1874. §. 2. Извађање овога закона поверава се бану. Саопштавајући овај законски предлог јавио је поменути лист још и то, да се српски самостални клуб по нарочитој депутацији од бана опростио. Усљед ове вести „Агр. Цајт.“ донеле су „Нар. Нов.“ од 16. (22.) тек. мес. ову изјаву: Јучерашња „Агр. Цајт.“ јавља, да се српски клуб под предвођењем дра Суботића опростио од њег. преузв. госп. бана; уједно донела је и неку законску основу, коју да је српски клуб хтео сабору предложити. Тајник тога клуба г. др. Медаковић моли нас, да и једну и другу вест исправимо. Нити је српски самостални клуб корпоративно ишао њег. преузв. г. бану, нити се по депутацији од њег. преузв. опростио, а онај нацрт законске основе, што га је „Агр. Цајт“. изнела, није закључак клуба, већ предлог двојице чланова, о ком се као и о другом једном у истој ствари поднесеном предлогу само расправљало, без да се до каквог закључка дошло. — Тако „Нар. Нов.“ односно тајник српског самосталног клуба о поменутој доста — чудноватој вести „Агр. Цајт.“ Исти број „Нар. Нов.“ потврђује уједно од нас већ саопштену вест, да је српски самостални клуб за своје кандидате у изборним котарима вељунском и ердевичком истакао Николу Гавелу грађана и трговца загребачког и др-а Мил. Ђорђевића, уредника „Српског Гласа“ у Руми.

У ствари крајишког прорачуна за 1884 год. јављају из Загреба, да је тамо 10-ог тек. мес. под председништвом бана Купа држана конференција, на којој је основа тога прорачуна коначно установљена.

Министар просвете **Трефор примио** је ту неки дан преко нарочите депутације **споменицу правоверних чивута.** У тој споменици изнели су правоверни чивути жеље своје, те моле министра, да поднесене му молбе — изволи уважити. Споменица управљена је у првом реду против представке такозване конгресне странке чивуцке. Помиње се ту, да нема те силе која би правоверне чивуте могла свести с њиховог верскога становишта; уједно изјављују подносиоци споменице, да се они надају, да министар просвете не ће бити приступачан оним назорима, који су изложени у представци такозване конгресне странке. Трефор упозорио је депутацију, да у њиховим вероисповедним општинама највећи неред влада тако, да ће се послови тих општина морати посебним законом у ред довести, чега ради ће потребно бити и неке административне мере предузети. Сваком праву, нагласи Трефор, одговара и извесна дужност, и правоверни чивути ваљало би пре свега да науче вршити — своје дужности. Министвр напомену депутацији даље, да правоверни чивути у будуће морају своје матрикуле у реду држати. Стање — рече Трефор — слично данашњем, где у општини 1500 душа јакој кроз цео месец јуни није ни један случај матрикулисан — то стање не може даље постојати. Најзад очитова министар, да рабини правоверних чивута морају бити оспособљени за своја звања, и да није довољно, да су тек само вешти чивуцким обичајима и другим предметима чивуцким; они морају у будуће школским сведоџбама доказати, да су себи набавили школско образовање, као и свештеници других вероисповеди. — Веле, да је депутација правоверних чивута услед ових изјава Трефорових отишла покуњени носови из министарства просвете.

Аустријско државно веће отпочело је прошлог уторника поново своја саветовања. Очекивало се, да ће већ у тој првој седници отпочети расправа о предлогу Вурмбрандовом, којим исти тражи, да се немачки језик прогласи језиком државним. Ово очекивање није се испунило, јер је предлог Вурмбрандов тек сутра дан, прошле среде дошао на дневни ред већа. Прошлог понедеоника држали су сви клубови аустријског већа седнице, у којима се саветовало о држању дотичних клубова према предлогу Вурмбрандову. Клуб Хоенвартов је закључио, да се преко предлога Вурмбрандовог пређе на дневни ред; у име клуба говориће Хоенварт, који ће овај клубски закључак као предлог пред државно веће изнети. У име ческог клуба говориће Ригер и Клам-Мартинић, у име Пољака Грохолски и Хаузнер, задњи као ђенерални говорник већине, а сви за прелаз на дневни ред. Против предлога већине аустријског већа, да се преко предлога Вурмбрандовог пређе на дневни ред, гororиће први Томачук а за њим Линбахер; и Коронини забележен је међу противницима предлога већине. У свему пријавило се до сада 28 говорника које за а које против предлога, и то све по избор најбоље парламентарне мегданџије. Судећи по припремама појединих странака аустријског већа, може се веома значајна дебата очекивати. Од ческих посланика говориће и воћа младоческе странке др. Е. Грегер. По претходном рачуну држе, да ће за предлог већине гласати 172 посланика, без министара; за предлог левице гласаће до 165 посланика, рачунајући, да ће и 11 немачких конзервативаца левици се придружити.

Из сабора троједничког.

(Седница од 12. јануара.)

Потпредседник г. Хрват отвара седницу после 10 сати; од кр. земаљске владе присутни преузв. господин бан гроф Карло Кун-Хедервари, одељни предстојник Вончина и одсечни саветник Хрвоић.

Бележник Барловић чита записник последње седнице, који се оверава без примедбе.

Прелази се на дневни ред, на предлог заступника Светозара Кушевића и другова, да се у будуће, место досадашња четири, установе пет бележничних места. Сабор прихваћа предлог овај и закључује, да се избор бележника обави још у овој седници. За тим је усвојена у трећем читању основа закона о индемнитету.

Прелази се на извешће одбора за прорачун и за унутрашње послове о основи закона у погледу умировљења и обскрбе оружника као страже сигурности у краљевинама Хрватској и Славонији. Извештач Васо Ђурђевић чита основу.

Посланик др. Марковић и другови подносе на предлог исправак: Нека сабор целу основу закона, будући стоји у опреци са зак. чл. II. 1869. о устројству зем. владе, којој оружништво има бити у сваком погледу подчињено, скине са дневнога реда.

Посланик Мато Ивић и другови подносе исправак: Нека сабор отклони ову, по одбору предложену основу, закона и позове кр. зем. владу, да предложи основу закона како ју је првобитно у том погледу поднела била.

Извештаа Васо Ђурђевић говорећи о предлогу, вели, како се то питање већ више година повлачи у сабору. Из прва беху два мњења, да ли се оружништво има устројити на грађанску или пак на војничку. Прихваћено је, да се устроји на војничку, будући таково устројство боље одговара интересима јавне сигурности. Као што је познато, оружништво попуњује се из домобранства, те је у питању војничке дисциплине подвржено заједничком министру за земаљску обрану, дочим у питању јавне сигурности прима искључиво налоге од кр. земаљске владе, по којима се дотични војнички заповедници имају равнати. У питању војничке дисциплине имају дакле дотични војнички прописи остати нетакнути, но пошто умировљење којега оружника пада на терет земаљскога прорачуна, предлаже се, да код надпрегледања буде кр. земаљска влада заступана по једном чиновнику и по једном лечнику, чија ће брига бити од прорачуна сваки неосновани терет отклонити.

Заст. др. Марковић говорећи о свом исправку вели, да га је предложио зато, што предложена основа закона стоји у битној опреци са законом о устројству земаљске владе. Закон о устројству земаљске владе вели, да у њен делокруг спада и оружништво, дочим се овим законом хоће исто да подчини мађарској власти. Чуди се саборска већина, која је изјавила, да ће гледати да сапира све досадашње повреде нагодбенога закона, код првога практичнога случаја попушта и хоће да повреди закон о устројству земаљске владе. Не зна, зашто не би троједнички бан сада вршио војничку власт, кад је то могао чинити још прошлога столећа.

Посланик Мато Ивић, заговарајући свој исправак, вели да су извештачеве речи: да ће увек стојати на бранику права троједннце, нашле топла одзива на страни мањине високе куће; позивље га стога, да ступи сад у њезине редове, где се ради о једном битном праву земље. Говорник навађа, да се основа закона налази у опреци за законом о устројству зем. владе, и да показује, да се бан хоће да снизи на подчињенога чиновника угарске владе. Он и његова странка морају се против овога оградити, не ради особе већ ради банскога достојанства. Гласаће за предлог дра Марковића.

Посланик др. Давид Старчевић довикује саборској већини, да се поднесеном основом напушта једно право земље, као што се већ цела Троједница предала на милост и немилост Мађарима. Бан понизује се овом основом закона на мађарскога пандура. Прихвати ли се предлог, слаће Мађари у Троједницу за оружнике Мађаре, који ће народ гонити и убијати. Основа закона прави је уникум. Најпре се предаје власт угарском министру за земаљску обрану, а онда се вели, да се извађање закона поверава бану. Како да бан изведе оно, што је већ другом поверено?

Посланик др. Војновић изјављује, да се поднесеном основом закона ограничава одговорност бана; раздељује се међу баном и министром за земаљску обрану. Карактеристично је, што нови бан поднаша после основе о индемнитету као прву такову основу, којом се ограничава одговорност бана. Говорећи о повредама такозване нагодбе вели, да се оне повреде, које су на силу учињене, могу излечити, но нипошто оне, које би сабор сам учинио и признао.

Посланик барон Живковић очитује, да му је свеједно, остала основа или пропала. Ова основа закона говори само о умировљењу и обскрби оружништва, те с тога није умесна расправа, што се води о самом устројству те институције; биће јој доба, кад земаљска влада поднесе основу о устројству самога оружништва; при тој расправи биће говора о законитом упливу, који се влади има на оружништво придржати. Да оружништво буде устројено на војничку, то одлучно захтевају интереси јавне сигурности, а устројено је тако у Аустрији као и у Угарској.

Предлагач противпредлога др. Фрањо Марковић, одговарајући на примедбе предговорникове, очитује, да ако сабор прихвати ову основу, по којој се оружништво подчињава власти угарског министарства, то да ће тиме бити решено и питање о упливу владе на оружништво, тако, да ће се влади, тај по закону припадајући јој уплив одузети.

Пошто је 12 сати прелази се на интерпелације.

Посланик Писачић интерпелише владу у ствари полагања рачуна о добровољним прилозима за пострадале од задњег земљетреса у години 1880

Посланик Брантпер интерпелише у ствари откупа јавних радња.

Посланик Кутузовић интерпелише владу због прекомерног оптерећавања некојих општина политичког жупањског котара разним јавним радњама.

Посланик др. Мајцен интерпелише бана због противзаконитог поступка мађарског министра домобранства према хрв. слав. домобранству.

Посланик Фолнеговић интерпелише о противзаконитом поступку кр. финанс. ерара при јавним дражбама.

Председник закључи за тим седницу и закаже будућу за сутра у 11 сати, с дневним редом данашње седнице.

Седница од 1. (13.) јануара.

Потпредседник Хрват отвара седницу у 11 сати; од земаљске владе присутни бан гроф Карло Кун-Хедервари, оделни предстојник Вончина и одсечни саветник Хрвоић.

III.

Одломак писма Јована Добрана
митрополитског и народ. агента у Бечу.

Seitdem Eure Excellenz beim Landtage die für unsere Glaubensgenossen so wichtige Rede gehalten haben, herrscht hier ein allgemeines Verlangen, Euer Excellenz bald in unserer Mitte zu sehen; gross und klein spricht mit grösster Achtung und Ehrfurcht von Euer Excellenz, — besonders aber soll der Minister Kolowrat sich günstig für Euer Excellenz ausgesprochen haben beim Hofe, — was auch die Folge nach sich haben mochte, dass die gänzliche Nachsicht der Taxen erfolgte.

Joh. Dobran, m. p.

Wien am 29-ten Sept. 1843.

Српски: Откако сте, Ваша Ексцеленцијо, на сабору за наше једноверце онаку знамениту беседу изговорили, овлада овде општа жеља, да Вашу Ексцеленцију скорим видимо у средини нашој; велико и мало помиње Вашу Ексцеленцију с највећом пажњом и страхопоштовањем, — особито пак, веле, да се министар Коловрат повољно о Вашој Ексцеленцији изразио на двору, — чему биће, да је и тај последак, потпуно праштање такса. У Бечу, 29. септембра 1843. Јов. Добран с. р.

* * *

Рад сам ево био, да вам прикажем и на прочитање изнесем ова писма два, и одломак трећег*), која поникоше пре четрдесет година, а поводом, који ћете мало час и сами сазнати; мислим, да је тому понајзгоднија прилика у овај пар, кад Срби са свих страна ускличу љубављу светитељу Сави.

Било вам то године 1843. У Пожуну саборисао је угарски сабор велезнаменити, који баци искру у мраку, одавна запретану, те букну потом год. 1848. ком сретна а ком злосретна.

На столицу Арсен-патријарха у Срем. Карловцих истом сео био, у најлепше године века свог, синак Горње-Крајине — митрополит Јосиф Рајачић.

На изборном сабору годину дана пре тог, у избору митрополита не дође до једногласности — него кандидат већине, дотадањи вршачки владика Јосиф Рајачић буде за митрополита српског изабран и потврђен.

Рајачић је љубио народ свој од свег срца и пазио цркву своју свом душом, и поштовао драгоцена, скупо стечена права народна. Рајачић окрете одмах свој рад на добро цркви и народу свом. Утврди себи, за правац раду и животу свом дивну и најдивнију лозинку: Начало народа начало власти — то јест: воља народна да је воља власти!

Народ српски у земљама овим стече год. 1792. ма и на хартији, припознања грађанског: би токорсе изједначен са судржављанима тадашњим — владике српске добише по том праву места и гласа на саборима угарским.

Није овде пута ни места, на широко развести и разглаголати, какво стање беше народа нашег у ових крајевих, а нарочито: како су у назад потуривани, на школама изучени људи у Срба до то доба. Срби немеши још како-тако могоше доћи до нибудкаквог звања и службе у државном већу и у вармеђи; Срби, порекла јобађског, на то ни мислити не смедоше, већ, ко није хтео, ил ко не доспео у попове и калуђере, или у Русију не отишао, давао се на списатељство; и многи и многи, код свеколиког знања свог и труда књижевног, са сиромаштва и оскудице под туђим плотом умрло је!

Једва да су у том нешто боље пролазили таки, по великим школама изучени Срби у варошима, где наш народ бројем душа и имањем живљаше у претежној већини и имађаше своје привилегисане, уређене магистрате.

Зато митрополит Јосиф Рајачић на поменутом сабору угарском год. 1843. устаде у обрану двају народа цркве своје, Срба и Румуна, који све до наших дана бише у црквеној заједници — зарад напретка, школом и књигом изучених људи и једног и другог народа тог.

Беше то необичан појав, и реч митрополитова на сабору том изађе и буде реч-будилница у народу нашем, након стеге и обамрлости за мал-не пô столећа митрополисања Стратимировића, и две три године по том имењака му Станковића.

Ето, ту необичну појаву расветљују ова два писма и треће, допуна им, која вам, као што наговестих, износим ево на прочитање.

Него неће с горег бити, мислим, ради бољег разумевања да изведем овде и две три из знамените књиге „Срби у Угарској“*) о стању и приликама народа нашег, које подстакоше Рајачића, да проговори тамо на мађарском сабору без бојазни и управ јуначки:

„Отписом, изданим 22. јуна 1792. одобри цар Франц I. да се укине илирска канцеларија...

„... али ће за то Срби имати своје заменике на дијети у особи својих владика, а у исто ће се време неки број од њихових људи придружити угарској канцеларији и намесничком већу. Такво је начело, а у ствари ће бити та обрицања исто тако лажива, као и друга м..... обрицања“...

Тамишварски владика Петар Петровић, дотадашњи дворски саветник „илирске канцеларије“ буде са истим именом придодан угарској канцеларији, а по смрти његовој последник му у владичанству Стеван Авакумовић, буде последник и у тој почасти до г. 1805. Сава Текелија постане тајником, у име уздарја за беседу ону у Тамишвару, на српском сабору 1790.

„Па то буде све! Од то доба ни једна присталица грчке вере, ни Славен, ни Румун не буде пуштен ни у угарску канцеларију, ни у намесничко веће, нити ма у коју дворску службу. Највише буде то, да се неки употребе у писарницама државних великих већа као преводници, или као одправници. Беше им закрећено, да траже чега бољега“!

„На дијети од год. 1843.-4. митрополит Рајачић се снажно огради против тога...

„За трајања тих истих седница учини Рајачић јуначко дело. Напрема нестрпељивим противницима не побоји се проговорити у хатар своме народу, па захтевати, да се изврши закон од год. 1792., по којега речима треба да се неколико места код виших правних власти државе задрже за службенике источне вере. Ма

---

*) Поштовани пријатељ ми из детињства, Кикинђанин г. Петар племић Видак посла ми писма ова и прилике даде ево, да их саопштим пошт. читаоцем „Заставе“. Ко год се дакле саопштајем овим позабави, и за часак који у мислима разоноди у данашње тешке дневе наше, знам, биће са мном заједно захвалан г. П. плем. Видаку на љубави му овој.

*) Види то у књизи „Les Serbes de Hongrie“ француски од Емила Пикоћа, српски од др. Стевана Павловића. Страна 185., 186. и 187. и стр. 218. и 219.

Бележник Сајц чита записник о последњој седници, који се оверава без примедбе.

Реч узима одсечни саветник Хрвоић, те разлаже постанак и развитак оружништва. Оружништво устројено је год. 1850. за целу аустро-угарску монархију; оно се попуњавало императивним начином из заједничке војске. Тако је трајало до год. 1860. Та институција, којој је била циљ, да буде чувар јавне сигурности, била је под апсолутном владом претворена у политичку институцију, те није налазила одзива у народу. Год. 1860. преустројено је оружништво тако, да је у послови војнички и дисциплине спадало под власт министра рата, а у послови господарски и управни под власт наместничкога већа. Тако је трајало до год. 1876., те је све дотле оружништво било императивним начином попуњивано из заједничке војске.

Године 1876. одредио је министар рата, да се оружништво нема више попуњавати из заједничке војске. Били смо тад у великој неприлици. Оружничка служба врло је важна; захтева људе чиле и поштене, те с тога свака земља и управа настоји, да придржи што више ваљано извежбаних оружника. Год. 1876. почело се попуњивати из домобранства. Његг. Величанство изрекло је те године, да оружништво буде у војничким и дисциплинарним пословима подвржено министру рата, а у послови господарски и управни зем. влади.

Попуњавало се добровољним, а не више императивним начином. Док је оружништво устројено на војничку, не може сабор рећи, да министар за земаљску обрану нема у војничким пословима вршити уплив, будући се оружници из домобранства узимају.

Говорник очитује најзад и да би готово у сваком селу требало оружничку станицу сместити.

Извештач Ђурђевић, говори о противпредлогу дра Марковића, и изјављује, да је у диаметралној опреци са предлогом одборовим. Др. Марковић вели, да ова основа стоји у опреци са законом о устројству земаљске владе. Шта каже §. 6. тога закона? Да у делокруг краљ. земаљске владе спадају послови око јавне сигурности. Сабор и влада имају руководити јавну сигурност. Мисли, да сабор врши свој уплив, кад ето расправља о основи закона. Пориче с тога, да ова основа стоји у опреци са законом о устројству зем. владе, (Смех на клупама мањине и силна бука, која траје више минута. Посланик др. Давид Старчевић: Та што говорите и опако ћете основу примити.) Извештач Ђурђевић. Закон каже, да заједничком министру за земаљску обрану припада уплив, а ја му тај не могу одузети. (Посланик др. Давид Старчевић и други са клупа левице вичу: Ви народ продајете Мађарима, срам вам! На крајњој левици бупе непрестано, довикујући већини свакојаке речи, које се у силној буци, што ју опозиционални заступници подижу, не могу разумети.)

Извештач Васа Ђурђевић. Кад би сабор примио противпредлог, извргао би погибељи оружништво и јавну сигурност. Могуће је, међу тим, да се у једном делу основе напушта уплив бана, те је он, да се томе предусретне и тај банов уплив потпуно очува, саставио исправак, који гласи:

Исправак на предлог прорачунскога одбора од 2. јануара 1884. бр. 104 саб. Да се алинеја II. §. 6. на овај начин исправи: Кад се треба да састане поверенство за надпрегледање оружништва, има се краљ. земаљска влада унапред известити, која при том поверенству по своји изасланици, наиме по једном управном чиновнику и по једном доктору има заступљена бити, и то искључиво у тој цељи, да узмогне просудити, да ли је надпрегледаник за другу коју службу способан или не.

К алинеји 3. §. 6. иза се додати: Гледе способности дотичног оружника за војничку службу, а гледе способности за коју другу службу одлучује бан. У закључном §. 9. иза установе: Извађање овога закона поверава се бану, има се даљи додатак са свим испустити.

Прелази се на гласање. Председник Хрват предлаже, да се најпре гласа о противпредлогу др. Марковића, да се основа закона скине с дневнога реда; за тим, ако би противпредлог пао, о предлогу одборовом, а најзад о исправку посланика Ивића.

За предлог Марковићев гласаше 28, а против 43. Предлог је дакле одбачен. Кад је прозивано име заступника Зиндла почеше Старчевићевци викати: Јуче сте казали, да није поштен човек, који буде за основу гласао. Потпретседник Хрват хтеде за тим прогласити резултат гласања, но Старчевићевци дигоше тако грдну и дуготрајну буку, да потпредседник није могао доћи до речи. Затим председник мораде отићи са столице и дигнути седницу, не прогласив резултат гласања.

ДОПИСИ.

Загреб. (Нови српски листови. Прослава богојављења) После толико борба за опстанак Српског имена, писма и школе.. ево дочекасмо да се и „Српски Забавник" лист за забаву и поуку у чисто српском духу покрене и то под уредништвом кому је уједно и властник г. Душан Рогић . . Данас је угледао светло први број истог часописа садржај му је обилат, на прочељу листа штампана је песма „Сужник", коју је исти уредник спевао кад је наш частни старина Милетић био у тамници затворен са денунцијације изрода српског а декламована, приликом „Посела" у славу његова (Милетићева) ослобођења у грађанској стрељани, које приредише Срби загребчани. Песма је врло лепа и том је згодом веома велик утисак на слушатеље учинила. Затим долази „Златица" трагедија у 5. чина из народносних размирица Срба и Хрвата у Троједници. Песма „Разум и Срце" од Миљка . . Новела: „Она није крива," песма: „Ноћ у планини" од Д Р. „Размишљања о Естетици" пише Ф. Сељак. Листак Позив на претплату, то је у кратко садржај тог забавно-поучног часописа, кога српској ублици најтоплије препоручујемо. Стоји на годину само 4 фр. за иновемство 5 ф. а излази сваког 5. 15 и 25. дана у месецу.

За који дан угледати ће светло политички „Српски лист" штампан пола ћирилицом пола латиницом.. властник и одговорни уредник г. Др. Богдан Медаковић . . лист ће одлучно бранити српске интересе, те служиће као устук на нападаје од стране свих, нашем имену непријатељских народа. . Леп знак времена, досад не смедосмо (по њиховом мњењу) рећи ни да смо Срби а сад хвала буди Богу и устрајности Српској доживисмо, да се у Загребу покажу два српска листа, сад је до српске читалачке публике, да овај подхват потпомогну..... Живила пробуђена свест Српска.

Данас се као на дан Богојављења обавио свети чин посвећење воде на Јелачићеву тргу — најсвечаније. Чинодејствовао је пречастни г. прото Мандић народни заступник и пречастни г. А. Павловић, парох загребачки, срп. певачко друштво.. Две сатније војника с' музиком леополдове регименте и безброј народа .. Музика је свирала и „глас господен на водах," — а срп. пев. друштво певало је исту богодну песму на изменце са музиком — прецивно.

Војништво је дало 4. салве.

На св. Саву спрема се срп. певачко друштво као сваке године, да приреди свечану Беседу и то само за чланове.

да су Угарска и придружене јој земље, рећи ће он, тако велике, ма да су многа места у дворским већима и код других власти, које врше правицу и политичку управу, нећеш тамо осим два тајника нигде наћи ни једне присталице грчко-источне вере; ни једнога начеоника ни једнога већника, ни једног јединог судског или политичног службеника вишег реда! Сва достојанства, све пробитачне службе, па, тако рекавши, све части су више или мање подељене али, само међу католицима и протестантима. Што се тиче грчко-источњака, они могу тражити срећу само на бојиштима и по манастирима."

Тако пробеседи митрополит Рајачић на угарском сабору год. 1843. Какав је последак и колико хасне отуд било — није ми овде прилике, изводити до краја; толико ћу само да додам, како је неустрашљива реч та и потоња на угар. сабору трудба Рајачића, подстакла свест у Срба и одушевила народ наш у земљама овим на све стране.

Народ се српски као иза сна пренуо, и све већма стао разбирати за царска писма своја златописана и крвљу отаца својих запечаћена.

Па из тог одушевљења потече и писмо, ово спочетка, Павла племића Трифунца, а из срачуњеног од вајкада смера у господе бечке, и то у одломку, у исти мах признање, које пише и спомиње тадашњи, у Бечу митрополитски агент, Јован Добран.

И Рајачићу би и остаде за правац раду дивна му лозинка: „Начало народа начало власти."

И насташе мало по том красни они мајски дани; ал омахну летина петровска, жетва и жртва голема: заплака до четрьест тисућа удовица и сирочади српске... дође на послетку и злокобни Туцин-дан!...

* * *

Наши црквени великодостојници данас су, по достојанству свом, на угарском сабору чланови куће горње; жалибоже, слабо се користе, и не користе тим, тешко стечених правом у име цркве и народа свог. Некоји од њих истина правдају се, што не знају језика државног, те не иду на угарски сабор; али муком муче и не иду ни они, који језик тај изучише још из малена.

Шта велите, на пример, да у горњу кућу оде и рајачићски проговори свепоштовани старац од осамдесет лета, владика будимски, ил песник св. Саве, који пропева за детињства свог најпре мађарски, владика пакрачки па да пробеседи језиком: „Светковања Благовести", ил наш дојучерашњи отац прота, владика тамишварски, и т. д. и т. д.

Ал, биће боље, да прекинем ово своје разглагоље, да вам чемером не загорчим сутрашње светле радости и усклика с љубављу светитељу Сави,

и не поништим цене и хвале сутрашњега апостола светосавског, у ком се чате, какав нам подобајет и т. д ...

* * *

У Новом Саду, у очи светог Саве, 1884.

Александар Сандић.

Дневне новости.

(**Свечана седница у „Српској Матици"**.) Прекосутра, на св. Саву по подне биће у дворани „Српске Матице" свечана седница књижевног одељења, у којој ће члан истог одељења, председник наше црквене општине г. др. Илија Вучетић говорити у спомен пок. Петру Коњевићу, великом народном добротвору, који је својим завештајем оставио на просветне цељи народа српског 30.000 фор. У овој седници откриће се и слика народног добротвора. Уверени смо, да ће наше грађанство у овој седници достојно заступљено бити.

(Друштво „Гусле" у В. Кикинди) приређује о светом Сави 1884. године IV. дечију гласбену забаву с овим распоредом: 1. „Светосавска химна" за два дечија гласа од Роберта Толингера пева V. и VI. разр. овд. срп. основ. женске школе. 2. „Живот св. Саве" говори Живко Терзип ученик IV. разреда. 3. „Хој ковачу" од Роберта Толингера пева III. разр. мушки. 4. „У шумици" од Роберда Толингера пева III. разр. женски. 5. „Тица" од Роберта Толингера пева IV. разр. женски. 6. „Рондо" од Клементија свира на гласовиру Марија Адамовићева. 7. „Тица и пролеће" од Роберта Толингера пева IV. разр. женски. 8. „Птичице селице" од Роберта Толингера пева IV. разред женски. 9. „Ковачу" од Роберта Толингера пева IV. разред мушки. 10. „Весело ђаче" од Це-а пева IV. разр. мушки. 11. „Сребрне звуке" од Шмита свира на гласовиру Данка Јорговићева. 12. „Змај" од Роберта Толингера пева IV. разр. мушки. 13. „Домовини" од Роберта Толингера пева IV. разр. мушки. 14. „Шумица" за два гласа написао Це-е пева V. и VI. разр. женски. 15. „Allegretto" из сонате у F-dur од Моцарта свира на гласовиру Љубица Веселиновићева. 16. „Пчелица" од Роберта Толингера пева V. и VI. разр. женски. 17. Парафраза на мотив из опере „Оберон" од Абесера свира на гласовиру Милева Видакова ученица VI. разр. 18. „Свет" за два гласа написао Роберт Толингер, пева V. и VI. разр. женски. — Чист приход ове забаве намењен је цељима српске основне школе у В. Кикинди.

(Избор редовне општине у Вршцу.) Јуче у среду имао је у Вршцу отпочети избор представника за редовну српску православну општину вршачку. Надати се, да ће избор овога пута сретно и у реду обавити се, како би и Вршац већ једном дошао до законитог заступства свога.

(Орнитолошко друштво бечко) које стоји под окриљем краљевића Рудолфа, приредиће 1884. године од 4—11. априла у Бечу први међународни конгрес.

Програм овог конгреса је: 1. Нацрт закона о међународној заштити птица. 2. О пореклу домаће кокошке и о мерама, које би ваљало предузети, да се усавврши гајење пернате живине и 3. Предлог о томе, на који би се начин по целој земљи раширила мрежа орнитолошких станица за посматрање.

Политичке вести.

— „Немзет" јавља, да ће нови избори за сабор угарски, ако не наступе какви не предвиђени догађаји, по свој прилици у месецу мају обављени бити.

— У угарском сабору почела је прошле среде расправа министарства просвете. Посланик Данило Ирањи поднео је предлог за одлуку, којим је тражио, да кућа позове миниистра просвете да што пре изради и сабору подастре зак. предлог о слободи вероисповеди. Предлог Ирањијев је одбијен.

— „Лојду" јављају из Беча, да је тамошња 2. уланска пуковнија прошлог петка још добила налог, да буде спремна сваког часа на пут кренути. Исту наредбу добила су и друга војничка оделења 3-ег војеног кора, који је размештен у Штирској, Корушкој, Крањској и на Приморју. Војсци није било речено, куда ће путовати. „Лојд" држи, да су ове мере биле предузете услед догађаја у Тројединци, односно у Загребу.

— Из Загреба демантују вест о одступању предстојника Вончине.

— Руски министар Гирс отпутовао је 10-ог тек. мес. из Беча управо у Петроград, где ће сутра, у петак, приспети.

— Младочески „Нар. Листи" јављају, да је кнез Никола позвао под оружје 4000 Црногораца, који ће на силу посести земљиште гусињско, што га Турска по уговору Црној Гори ваља да уступи, о чему пак тамошње мухамедовско становништво, као што веле, не ће ни да чује. За заповедника овог експедиционог кора наименован је познати јунак црногорски, војвода Марко Миљанов, или као што га Арбанаси зову: Мар Миљан. — Мар Миљан је међу Арбанасима веома на гласу; надати се дакле, да ће му поћи за руком да може бити без проливања крви реши сплетке, које су, о том сумње нема, засноване — ван планина арбанашких.

— „Нов. сл. Пр." добија вест из Софије, да су конзерватовци Начевић и Стоилов истиснути из владе услед потраживања руског посланика Јонина.

— „Нар. Листи" младочески јављају да је православни владика задарски Кнежевић „услед дубоке старости" молио да му се постави коадјутор. Као таковог спомињу „Нар. Листи" арх. Милаша, ректора задарске православне богословије.

— У Јашу, главном граду Молдавске, десио се прошле суботе догађај, који је веома карактеристичан по одношај Румуније према Аустро-Угарској. Тог дана отворен је у Јашу економски конгрес, на који је и аустроугарски ђенерални консуо услед нарочитог позива трговачког клуба био дошао. Кад је консуо ступио у дворану, у којој се конгрес држао, наста огромна бука, из које се могли разбирати гласови: „Напоље с аутријским шпијоном!. Не треба нам туђи сведоци при расправи трговачког уговора с Аутријом!" Консуо не имаде најзад куд и камо, већ мораде формално побећи из конгреске дворане. — Иначе владају између Аусро-Угарске и Румуније сасма — „нормални" односи.

Народна просвета

(Школа. — Књижевност. — Уметност. — Позориште.)

Изводи из записника срп. ученог друштва.

Управа

XIII састанак, 24 септембра 1883.

Председник: Валдимир Јовановић, чланови: П. Срећковић, М. Влатровић, А. Васиљевић и Јов. Бошковић секретар.

Бр. 1. Прочитани бише и потписани записници XI и XII састанка.

Бр. 2. Председник извештава, да се хтео да сазове одбор за науке филолошке и филозофске, према одлуци управе од 30 јуна број 4. и што се накупило више предмета за решавање, али да је председник тога одбора на позиву написао: да не може сазивати одбор дотле, докле размирица, која постоји међу министарством и управом ученога друштва не буде расправљена.

Одлучено: пошто наведеном разлогу нема места, да се сазове тај одбор по потреби и према члану 30 уређења број 5, а председнику се одређује заменик у лицу Јов. Бошковића, члана тога одбора, према 39 члану уређења.

Бр. 3. Г. Стево В. Врчевић, општински тајник у Котору, жели да изда сва дела свога оца Вука, у рукопису. Тим жели двоје да постигне: да дела што пре угледају света и да дохотком од њих покојнику подигне споменик на гробу у Дубровнику. Нуди их на откуп ученоме друштву, чији писац беше члан и сарадник.

Одлучено писати г. Врчевићу, да пошље рукописе, да би се најпре могли предати на преглед и оцену.

Бр. 4. Рукопис „Слога Срба и Хрвата" од А. Тапавице, шаље се одбору за науке философске и филолошке на оцену.

Бр. 5. Г. Јанко Иблер, журналиста из Загреба, молио да му се бесплатно издаду сва издања друштвена.

Одговорити, да ће му се дати, ако покаже да је до сад примљено употребио на упознавање хрватских читалаца са производима српских писаца.

Бр. 6. Проглас збора за подизање споменика Бранку Радичевићу на карловачком тргу, — узима се на знање.

Бр. 7. Секретар јавља, да су готове књиге Гласника 53 и 54, и да су спремљене за штампу књиге 55 и 56. То би била седма и осма под садањом управом.

Узима се на повољно знање.

Бр. 8. Државна помоћ ученом друштву износи год. 15.283 дин. и 80 пара. Друштво је извадило до сад, у току године, из касе министарства финансије 12.000 динара. Има још да прими 3283 дин. и 80 пара.

Одлучено замолити садашњега министра просвете, да изволи наредити, да се и ти 3283 динара и 80 пара, по закону о буџету издаду српском ученом друштву.

(Наставиће се.)

Народна привреда.

(Земљорадња. — Индустрија и занатлијство. — Трговина. — Финансија. — Саобраћајна средства.)

Распоред радова у месецу јануару.

У дому и на двору. Склапање рачуна за прошлу годину. Према месности, приликама, пијаци и осталим околностима, оцењивање и удешавање планова за могуће измене, поправке и допуне у начину свога газдовања; распоред истих, као и тога, чиме ће се која њива засејати, која ће њива морати да се ђубри, која да се поправи другом земљом, који нов усев да се отпочне сејати, куда ће се просећи потребни, згодни и пречи путови или стари поправити и т. д. Набављање семена из ближе или даље околине; у овом последњем случају ваља предузимати пробе, те да се уверимо о доброти и клијавости семена (међу две крпе, на топлом месту, квасити остављено семе докле проклија и видети колико ће од сто да изникне, те да можемо за време набавити друго ако оно прво не ваља. Кад су најхладнији дани, омлатити — ко има — семе са стабљика од лана, мухара и детелине. За времена још довозити земљу код ђубришта, која ће се с ђубретом мешати, те да је преко целе године има довољно. Трапови у којима су кромпири, репе и остало коренасто биље, прегледати. Припремање и грађење ужета од сламе, притки за градину, тачака за винограде, прутова за обруче и т. д. Жито стрмно у житницама лопатама превртати, кукуруз преточити — да се не уквари и не ужеже. Прегледати справе и машине, покварене и старе оправљати, нове поручити и у тој цељи договарати се са суседима, па заједнички их набављати. Ко у

току године намерава какву грађевину подизати, ваља да се брине о добијању тескере, сечи и довлачењу грађе.

У пивници и у винограду. Претакање вина и допуњавање буради. Пробати вино чешће, те да се може одмах предузети што треба. Оправка буради и измењивање обручева. Цеђење кљука од црног вина. — У винограде извозити и по њима растурати ђубре. Крчење трњака и легла шкодљивих буба изношење старе лозе, Кад време допусти и у колико то није у јесен учињено, риљати место за нов сад или копати јамиће.

На њиви и ливади. Поглавиту бригу посветити ђубрењу; извозити ђубре, муљ и песак на тешке земље, глину и црницу на лаке земље. Кад мраз попусти, довршити обустављено зимње орање под усеве, нарочито оних њива, које преко лета мислимо радити плугом 'за огртање. Згодне бразде плугом повлачити, за отицање нагомилане и од снега отопљене воде. — На ливади чистити одводнице, спроводнице и остале бразде, које служе за натапање водом; крчити трњаке и пањеве вадити.

(Свршиће се.)

(Извлачење згодитака српских срећака.) 2-ог јануара после подне у ½4 сахата било је у министарству финансије у Београду извлачење згодитака српских срећака. Извлачење извршено је пред нарочитом комисијом, уобичајеним начином и јавно. Извучене су ове три серије; 1.712, 1.085, и 3.504. Главни згодитак од 100.000 дин. пао је на серију 3.504 бр. 18; други згодитак од 10.000 дин. пао је на серију 1.085 бр. 19; трећи згодитак од 4000 дин. пао је на сер. 3.504 бр. 45; по 1000 дин. добиле су ове серије 3.504, бр. 34. 1.712 бр. 50; по 500 дин. добиле су ове серије 3,504 бр. 4; 3.504 бр. 23, 1085 бр. 31, 1.712 бр. 4, 1712 бр, 18. А остали 140 комада примају по 100 динара.

ПОЗИВ
у свечану седницу књижевног одељења
„МАТИЦЕ СРПСКЕ.“

Позивају се сва господа чланови књижевног одељења, чланови „Матице српске“ и остала поштована публика, да изволе доћи у свечану седницу књижевног одељења, која ће се држати на св. Саву 14. (26.) јануара о. г. у 3½ сахата после подне у дворани матичиној.

У свечаној седници говориће члан књиж. одељења др. Илија Вучетић у спомен пок. **Пери Коњевићу**, негдашњем становнику пожешком, који је „Матици“ оставио легат од 30.000 фор.

Том приликом открће се и ново зготовљена слика тога народног добротвора.

У Новоме Саду, 7. (19.) јануара 1884.

Председништво „Матице Српске.“

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ
на
„ГОЛУБ“
лист за српску младеж.
Година VI.

Овом годином ступио је „Голуб“ у шесту годину излажења свога. За прошлих пет година, стекао је он својим правцем, одабраном садржином и лепим сликама, љубав у свима крајевима и слојевима српским, куда је год допирао. И то нас је охрабрило, да и даље наставимо излажење његово у истом правцу, који се као ваљан осведочио. По томе ће он и у будуће доносити одабране песме, приповетке, поуке из свију грана науке и све друго, чиме се облагорођава душа и срце у омладини, узданици нашој. Као пак нешто ново, доносићемо редовно и поуке из вртарства, те веома корисне гране наше привреде, која ваља још из малена, да се одомаћује у срцима нашег младог нараштаја. Једино су из „Голуба“ искључене басне и бајке, за које држимо, да су више штетне но корисне по млађана срца.

Све што се у „Голубу“ пише, пише се језиком чистим и лако разумљивим, да сваки, ко га чита, радо чита и лако разуме што чита. Тако је то било и до сад, за то су га и одрасли и старији нижих слојева нашега народа радо читали и његовом поуком се користили; с тога ћемо се паштити, да се та лепа страна „Голубова“ одржи и у будуће, старајући се, да се непрестано и сам дотерује и усавршава, да би тиме још више користити могао.

У то име молимо сваког пријатеља народне просвете, да својом претплатом и препоруком у кругу својих пријатеља и познаника потпомогне овај најјефтинији а веома користан дечији лист српски.

„Голуб“ излази једанпут месечно на целом табаку велике осмине (у величини „Јавора“), на финој артији, са лепим сликама, а стаје на целу годину само 1 фор. или 2 и по динара. Ко скупи 10 претплатника, добија лист на дар или новац за њега; а ко претплати лист за другога (н. пр. за сиромашне добре ученике итд.) тога доносимо у рубрици: добротвори младежи, што ће остати за вечита времена за пример и углед племенита срца, које и овим путем жели ширити просвету у своме народу.

Претплата се шиље издавачу: књижари Миливоја Каракашевића у Сомбору (Zombor, Bácska). За Србију прима претплату: Књижара Велимира Валожића у Београду.

Вересије нема.

У Сомбору, на Богојављење 1884.

Јов. Благојевић Књижара **М. Каракашевића**,
учит. срп. више дев. шк. сомборске издавач „Голуба.“
и уредник „Голуба.“

„НАШЕ ГОРЕ ЛИСТ“
НЕДЕЉНИ ЛИСТ
за просветне и привредне цељи.
У ПАНЧЕВУ.
II. год.

Стаје на год. 4 фор. на пола год. 2 фор. на четврт год. 1 фор.

Јавна захвала.

„Српско књижевно академичко друштво „Зора“ у Бечу“, добијало је и добија бадава ове листове: 1. Српске: „Српски лист“, „Српски глас“, „Глас Црногорца“, „Шабачки гласник“, „Новине београдске општине“, „Београдски дневник“, „Наше горе лист“, „Сарајевски лист“, „Финанцијски гласник“, „Школски лист“, „Јавор“, „Приморац“, „Народно здравље“, „Србадија“, „Драшков рабош“ и „Словинац“. 2. Руске: „Русскій курьеръ“, „Московскія вѣдомости“, „Врачъ“, „Недѣля“, „Еженедѣльное обозрѣніе“ и „Русское богатство“. 3. Бугарске: „Славянинъ“, „Народний гласъ“ и „Медицинска сбирка“. 4. Хрватске: „Народне новине“. 5. Лужичко-српске: „Лужица“. 6. Словеначке: „Љубљански звон“. 7. Немачке: „Tribine“, „Presse“, „Parlamentär“ и „Agramer Zeitung“. У пола цене: 1. Руске: Вѣстникъ Европы“, 2. Хрватске: „Вијенац“. 3. Француске: „La nuovelle Revue“ и „Revue scientifique“.

Друштво изриче овде свима уредништвима најтоплију захвалу, молећи уједно сва уредништва српско-хрватских листова, да ово прештампају.

У Бечу дне 5. јануара 1884.

Мита Николић, председник. **Н. Вучетић**, тајник.

П. Т.

Новосадски својевољни ватрогасци приређују у дворанама „код Јелисавете“ 2. фебруара по нов. кал. 1884.

БАЛСКУ СВЕЧАНОСТ
са добротворном лутријом

за повећање фонда и за набавку најнужнијих реквизита — на коју приређивачки одбор све почасне и потпомажуће чланове, цивилна и военна звања, корпорације и т. д. грађанство новосадско, петроварадинско и сво друго околно најучтивије позива.

Карте по 1 ф. — за особу. Породичне карте 2—3 фор. Срећке по 20 нов. могу се у вече на каси добити.

Добровољно послани предмети за добитак, нека се изволу најдуже до 1. фебруара по н. к. послати у друштвени локал.

С поштовањем

Приређивачки одбор.

†

С тужним срцем јављамо свима сродницима, пријатељима и познаницима да нам је наш нигда неваборављени син, брат, унук и ујак

КОСТА РАДОСАВЉЕВИЋ
докторанд философије

преминуо у Минхену 9. (21.) јануара у 5 сахати пре подне после кратког боловања у својој 29. години живота, оставивши за собом неутешне сроднике.

Данас жељезницом донешено тело неваборављеног нам покојника опојаће се сутра у петак 13. (25.) јануара у 10 сах. пре подне у саборној цркви, а затим ће се тело покојника у породичну костурницу на успенском гробљу предати матери земљи.

Вечан му спомен!

У Новом Саду 12. (24.) јануара 1884.

Анастасија Чокић, мати. Марија Калуђер, мајка. Димитрије Чокић, очу. Милева, Драгиња, Зорка сестре. Добрила сестричина и остали сродници.

ОГЛАСИ.

Способан и ваљан трговачки помоћник може одма добити место у

књижарници Мил. Каракашевића
У СОМБОРУ.

Они који говоре мађарски имају првенство. 3-3

Трговина помодног, белог, галантеријског као и кратког еспапа
ЈОВ. ГЕОРГИЕВИЋА У Н. САДУ
„код писма“
потребује једног помоћника. 1—2

ПРОДАЈА ШУМЕ.

У Босни у Бељинском котару у Босанској Рачи, на обали Саве посједујем једну шуму стару, сада за израду згодну, која захвата у простору 15—20 јутара. Она се састоји од стабала највише храстова, затим бријестова, а понешто и друге врсти. Кад би било купаца продао бих је. Такови нека изволе кроз пошту самном се споразумети. —

Бељина 4. јануара 1884.

Мехмед али бег али Пашић.
велепоседник.

2—3

Д. КОДА
У НОВОМЕ САДУ
ПРОДАЈЕ УМЕРЕНОМ ЦЕНОМ:

ајвара, херинге, јегуље, сардина, морских рака, малага-грожђа, султан-смокава, урме, ораја, лешњика, бадема, сочива, грашка, разних сирева, монастирске шљивовице, разних вина, мили- и аполо-свећа, сишардове чоколаде, најбољу врсту кафе, правог хинеског теја, старог јамајка-рума, енглеског тебисквита, чистог зејтина и т. д. и т. д., све од најбоље каквоће. 75—100

ЈЕФТИМБЕНИ ОГЛАС.

Позивно на одпис вис. кр. земаљске владе у Загребу од 16. марта т. г. ср. у. о. 8169. расписује се овим јавна јефтимбена расправа путем писмених понуда ради поправака цркве „госпе од мира“ у Карловцима на дан 28. фебруара 1884. у 11 сати пре подне у магистратској већници.

Грађевни трошкови прорачунати су овако:

1. Зидарске радње — — — —	1167 ф. 44 н.
2. Кипарске радње — — — —	192 „ — „
3. Тесарске радње — — — —	1739 „ 38 „
4. Лимарске радње — — — —	1512 „ 08 „
5. Личиларске радње — — —	181 „ 82 „
6. Столарске, бравварске, коначке, стакларске и ине радње — —	299 „ 74 „
Укупно	5092 ф. 46 н.

Понуде имају бити биљеговане и провиђене са 5% жалбине, запечаћене и најдуже до 28. фебруара 1884. до 11 сати код овог поглаварства предане.

Доцније поднесене понуде неће бити уважене.

Опћенити и посебни грађевни те личбени увети као и прорачун трошковни и нацрт могу се увидети код овог поглаварства за време уредовни сатова.

У Карловцима 20. јануара 1884.

Градски начелник
Радуловић.

1—3

НАЈНОВИЈИ И НАЈФИНИЈИ
МИРИС ЗА ШПАГИЋ РУПЦЕ ЈЕ RICH. GRÜNDER'S
Dornröschen
врло пријатна, освежавајућа и трајна мириса.
Депот у Н. Саду код г. Д. Коде и у Вршцу код г.
МИЛАНА Ј. ГЕОРГИЈЕВИЋА. 2—3

БЕЧ! ПАРИЗ! ЛОНДОН!
ЧУЈТЕ И ДИВИТЕ СЕ!

Управа масе пропале велике англо-бритске творнице сребра продаје сав еспап испод процењене цене. Ко пошаље своту од ф. 8·70 (а може и у наточ) добиће врло трајан сервис за јела и дезер од најфинијег англо-бритског сребра (које је пре коштало преко ф. 40.—) са писменим јемством да, то сребро неће поцрнити 10 година.

6 асталских ножева са дивним сребрним држаљетом.	
6 виљушака од правог англо-бритског сребра	из једног ком.
6 тешких кашика	од англо-бритског сребра
6 кашика за каву	„ „ „ „
1 тешка кашика за сипање супе	„ „ „ „
1 тешка кашика за сипање млека	„ „ „ „
6 рашаља	„ „ „ „
6 тешких кашика за дезер	„ „ „ „
6 тешких виљушака за дезер	„ „ „ „
1 пехарчић за бибер и шећер	„ „ „ „
6 тешких чашица за јаје	„ „ „ „
6 финих кашика за јаје	„ „ „ „
1 диван 30cm дуг послужавник	„ „ „ „
1 ситаче за теј	„ „ „ „
2 дивна асталска салон. свећњака	„ „ „ „

61 комад свега ф. 8.70.

За доказ да се мој оглас не оснива на превари обвезујем се јавно, да ћу робу, ако се неуздопада без приговора натраг примити, те тако при наручивању нема ризике.

Па зато ко хоће да добије добру и солидну робу, нека се поверљиво обрати (док још траје) на адресу:

H. J. Rabinowitz, Wien
Central depot der Anglo-Brit. Silberfabrik
II. Schiffamtssgasse 20.

И прах за чишћење горњег сервиса може се код мене добити; 1 кутија 15 новч. 1—4

Филијале: Париз, Лондон.

ЧУЈТЕ! ПОГЛЕДАЈТЕ! ДИВИТЕ СЕ!
САМО фор. 3.—
ЈЕДИНИ ЏЕПНИ САТ
од правог сребрног никла

који потпуно може заступити златан сат.

Овај чудни сат, за који јамчимо да добро иде, и који желимо да у велику публику уведемо није можда какав дечији сат него је то сат за свачију потребу, који је од наших најбољих радника репариран — продаје још само у току 15 недеља наш репресентант по невероватну цену од **само фор. 3.—** да би сваки могао добити такав сат и да би му могао вредност оценити. Сатове, од других трговина објављени по ф. 2·70 од америк. христор злата, које је обични месинг и који за 2 дана поцрни, могу ја дати по ф. 1.50.

Сваки,

који тај сат купи, добија осим тога на поклон дакле сасвим бадава диван ланац у најфинијој златној фасони од правог дубл-злата.

Једно тежиште за сат од дубл-злата.
Један пар дугмета за наруквице (маншете) дивно израђено.
Један диван медаљон са ловинкама или сликама.
Један пар минђуша од имитованих бриљанта.
Један прстен од дубл-злата.
Све је у сандучету упаковано.

Наш репресентант је обвезан сваком наручивачу сата бадава да пошље уз сат.

Наручбине у наточ или пошиљком готовог новца ефектуиране, треба управити на адресу:

Uhren Repräsentanz Grauberg
Wien Leopoldstadt. 1—4

УЖАСНА КАТАСТРОФА
у Казамичиоли.

16. (28.) јула швајцарски је творничар сатова Јован Демус из Шо-де-фонда

на Искији засут

и тако у 41-ој години живота удавивши се нашао смрт. Поред свег истраживања намештеноога куратора Ђакома Булатија из Напуља, не могоше се изнаћи пит сродници нити други какви по праву наследници, и тиме припаде сво имање држави. Једну пошиљку, која се састоји из 2463 ком. правих швајцарских сатова и златних украса, која је била за Ориент опредељена и транспортирана за Беч морао је шпедитер гд. Фрања Ревофис 7. августа по р. к. обуставити и та је пошиљка комисијоној трговини сатова и златне робе 15. октобра о. г. по р. к. предата с том погодбом, да сву робу распрода по цену, којом ће се подмирити само трошкови поштански и ђумручки, дакле готово бадава, да би се могло спровести решење оставине што пре. Сви су сатови репарирани тако, да иду на минуте. Само фини заклопци ових сатова и елегантан фасон украса вреде толико, колико се за цело иште.

350 ком. цилиндер џепних сатова од финог франц. златног дублеја или са посребрњеним никл заклопцима, фино гравирани и гуилоширани, са позлаћеним ланцем, златна фасона, репарирани, да иду на минуте. Све заједно само **ф 4·95**. То исто од правога, 13 лоти тешкога сребра од ц. кр. аустро-угар. пунцирског звања опробано и позлаћено **ф 6·50**. То исто од злата од 14 карати од ц. кр. аустро-угар. пунцирског звања опробано, пређе **ф. 45**, сада по невероватну цену од **ф. 17.**

250 ком. анкер сатова од финог франц. златног дублеја или посребрњеним никл заклопцима, фино гравирани и гуилоширани, што иду на 15 правих рубина, са прецизном машином, сказаљком за секунде и дивним ланцем, фино репарирани, **само ф. 7·—** То исто од 13 лоти тешкога сребра од ц. кр. аустро-угар. пунцирског звања опробано, позлаћено, **само ф. 11·50**

200 ком. вешингтн-ремонтоар сатова од посребрненог никла и златног дублеја, навија се без кључа, с механиjском машином за сказаљке, са сочивним стаклетом, емајлираним листом и сказаљком за секунде; фино регулирани, да иду на секунде, диван сат са ланцем заједно по невероватну цену од **ф. 8·50.**

180 ком. сребрних ремонтоар сатова од тешког правог, 13 лот. сребра, од ц. кр. аустро-угарског звања за пунцирање опробани, навијају се без кључа, са механизмом за сказаљке, са стаклетом, емајлним листом и са сказаљком за секунде, тачно на минуте регулисани, дивни сатови. Пређе ф. 25.—, сада по чудновато јефтину цену од 13.50 фор.

Да сви ти сатови добро иду

јамчим пет година.

217 ком. правог златног прстења са имитованим бриљантима, право 6 каратно злато, у кадифеној кутијици, по ком. **ф. 3.75.**

184 пари бриљантних минђуша или бутона у 6 каратном злату оковане, са дивним бриљантима у врло финој кадифеној кутијици, по пар **ф. 3·75.**

222 пара минђуша пуниранo чистим златом, 6 кар. са врло финим мерцаном оковано, са кутијицом само **ф. 1·50** по пар.

164 ком. медаљона од франц. златног дублеја са вештачки начињеним бриљантима, само **ф. 2·50.**

150 ком. игала за кравате и иначе на прса од правог 6 кар. злата, од ц. кр. аустр. пунцирског звања опробане, са дивно имитованим бриљантима, са кутијицом по ком. **ф. 1·80.**

250 ком. дугмета за кошуље од правог 6 кар. злата са дивно имитованим бриљантима, по ком. **ф. 1·80**

Сви ови украси дивно су дијамантом опиљени и бацају таку ватру, да се њима могу уштедити прави, с читавим капиталима плаћани украси.

Поштанске наруџбине, као и телеграфске. (које ћемо ефектирати кад се наручи у наточ или кад се у напред новци пошљу) треба управити на ову адресу:

Schweizer Uhren- und Goldwaaren-Vertretungshaus
WIEN
Leopoldstadt, Schiffamtsgasse 20. 1—4
J. H. RABINOWICS.

ЗА ПРАЗНИКЕ И СВЕЧАРЕ.
ВИНСКА ТРГОВИНА
ЂИРЕ РАДАНОВИЋА У БУДИМ-ПЕШТИ
препоручује своје богато сложиште вина:

ФРАНЦУСКОГ ШАМПАЊЦА:	Veuve Cliquot, L. Roederer, Heidsiek & Comp. Pomery & Greno, Jacquesson fils, Aubertin & Comp.
БОРДОВСКИХ ВИНА:	Medoc, St. Julien, Margaux, Chateau Lafitte, Chateau Larose, Haute Sauternes, Chateau Yquem.
РАЈНСКИХ ВИНА:	Hochheimer, Liebfraumilch, Steinwein im Boxbeutel. Rüdescheimer, Johannisberger, Moselblümchen.
ШПАНСКИХ ВИНА:	Sherry, Malaga, Madeira, Muscat Lunel, Xeres de la Frontera и т. д.
СТОЛСКА ВИНА:	Чемерско, Мађаратско, Ермелешко, Несмиљско Будимско, Будимско Орловац, Сегедарско, итд.
ВИНА УЗ ПЕЧЕНИЦУ:	Несмиљско, Бадачоњско, Диосешко, Шомлауско, Јегарско, Будимски Орловац, Висонтајско, Менешко итд.

ДЕСЕРТСКИХ ВИНА и САМОТОКА
из подрума врлих произвођача; разних **ликера**: Бенедиктинера, Шартреза, Алаша, правог Јамајка рума.

Квалитет чист, изврстан; цене умерене, послуга тачна и солидна, стојим добар да је све из прве руке и у оригиналу.

Наруџбине се атресују: **Budapest, Calvintér 11.** 8—10

Опширан ценовник достављам свакоме бесплатно.

Одговорни уредник Тоша Бекић.

Српска штампарија дра Светозара Милетића.